

Martin Bidaur, idazlea

“Ez dagoena bilatzea baino, dagoenetik eraikitzen saiatzea gelditzen zaigu”

Itzulera argitaratu du Martin Bidaurrek, azken hiru urteotan idatzitako poema solteei hari bat emanaz. Haurtzaroko haustura baten ondoren, bere buruaren bila dabilen norbait ageri da liburuko bost ataletan zehar. Liburuaz ez ezik, ITU bandaz, bere belaunaldiaz, argialetxez eta beste hainbat kontuz ere mintzatu gara.

Kepa Matxain

@kmatxain

ARGAZKIA: DANI BLANCO

Zapalduak zituen lehendik euskal literaturaren larre-soroak, baina lehen liburua argitaratzeari darion zera sinboliko hori medio, *Itzulera* poemategiarekin atera da ofizialki plazara Martin Bidaur. Orain hiru urte Parisen zela idatzi zituen liburuko poema zaharrenak. Materiala pilatu ahala, literatur lehiaketa batzuetan saiatu zen, zorte handirik gabe. “Eskuartean daukadan honek zerbaitetarako balio al du”, galdetzen zion bere buruari, “merezi ote du idazten jarraitzeak?”. Trantze horretan zela, gertukoek animatu zuten poemak Susa argialetxera bidaltzera. Durangoko Azokako egun batez, Gorka Arrese editoreak bizkarretik heldu eta bota zion: “Zer, liburua atera beharko diagu, ala?”. Eta lanean hasi ziren, ale solteei osotasun bat eman nahian, liburuaren egitura pixkanaka osatu arte. Argitaratu du, jaso ditu kritikak –onak, orain artekoak–, eta ari da elkarriketak ematen. “Puntu bat iristen da diozuna: honaino. Ez daukat liburuaz ezer gehiago esatekorik”. Garaiz harrapatu du, zorionez.

Hautsitako souvenir bat atalarekin hasten da liburua. Haurtzaroko gertakari batek erabat baldintzatzen du *ni poetikoaren* bizitza, zerbait hausten zaio hor, eta geroztik bere buruaren bila dabil.

Atal guztiak daude bere momentuan kontatuta, lehen atala izan ezik. Atzera begiratu bat da atal hori, edo hobeto esanda, oroitzapen saiakera bat. Haurtzaroan zentratzen da, baina ez da haurtzarotik kontatutako zerbait. Galdera bat dago atzean: nor naiz ni? Zerk egiten nau naizen bezalakoa? Atzera begiratzeko duzu, are, orainaldira, eta ohartzeko zara ez daukazula tresnarik egoera kudeatzeko. Beraz, irteera faltsu bat topatzen duzu: ihes egitea. Kasu honetan, Parisera ihesa.

Pariserako bidaia baino lehenago ere ageri da ihesa, mundutik bakartzeko joera gisara.

Bai, noski. Ihesa Parisen gauzatzen da, baina bigarren ataleko *–Itxaronaldia–* poema guztietan ageri da. Zeri itxaroten ari da? Parisera egin behar duen ihes horren zain dago.

Ihes definitiboaren zain dago.

Ustez bai. Bi gauza nahasten dira hor. Itxaroten ari den tokian ezin du egon. Orduan, aukeretako bat da haurtzaroan hautsi zaiona berreraikitzea joatea non-baitera, edo dena atzean utzita berdin-berdin ihes egitea. Biak nahasten dira atal horretan. Bi ihesak ihes bera dira.

Ager zitekeen lilurazko Paris bat. Idazle gazte bat hiri literario idealizatura ihesi.

Gaur egun Amsterdam litzateke gehiago (barrez).

Ez da hiri horren arrastorik sumatzen.

Parisko lehen poematik ageri da halako depresio bat, are, epigrafetik bertatik *–Ezleku kolosal sentitzen dut hiri hau–*. Zentzu horretan, hiria ez dago batere idealizaturik. Parisko tristura idealizatzen du, beste ezer baino gehiago.

Etorkizuna galtzea poemak dio: “Atzean utzitako / zerbaiten bila / etorri nintzen / eta batzuetan hobe da / atzean utzitakoa- ren bila / ez itzultzea”. Ohartzeko da Parisera zuten asmoak ez direla gauzatu.

Are, ez zirela errealak. Hor bada-
go frustrazio bat: nahiko hasieratik
galtzen ditu pretentsio guztiak, bai-
na amaieran erabat galtzen dira. Alde
batera uzten du ihesa. Eta itzulerako
trenarekin bukatzen da atala. “Agian
ekibokatu egin naiz”.

**Parisko itzulerara arte hari kronologiko
garbi bat sumatzen da. Azken bi atalak
lausoagoak dira, alde horretatik.**

Uharteak atalaren funtsean beldur bat
dago: eszenategi berrian ez dadila Pa-
riskoa errepikatu. Horrek bereizten
du azken ataletik –*Hutsuneak oinorde-
tza*–, ze hor ja ageri da esperantza izpi
bat, gainditu nahi bat, tonuak iluna eta
depresiboa izaten jarraitzen duen arren.

**Azken ataleko epigrafeak hala dio: “Inoiz
galdu dudak / ondasunik preziatuena /
da neure burua”.**

Une batean diozu: “*Xaukena xauk*”. Ez
dagoena bilatzea baino, dagoenetik
eraikitzen saiatzea gelditzen zaigu. Nor-
bere burua onartzea, eta gauza horiek
guztiak. Eta konturatzea agian ez dela

zerbait falta, eta falta baldin bada, hu-
tsune horrek nola eragiten digun azter-
tzea. Pentsatu nahi dut ageri dela gai
horien inguruko jarrera berri bat.

**Nola osatzen dituzu poemak? Zein da
prozesua?**

Denetarik dago. Badaude momentuko
inpresioak, koadernoan edo mugiko-
rrean apuntatutakoak, gero hortik tira-
ka poemak atera direnak. Badaude ka-
lean noala bururatuko esaldiak, bueltak
eman eta eman, etxera iristerako poe-
ma bihurtutakoak. Eta badaude, bai-
ta ere, ordenagailuaren aurrean eseri
eta ezerezetik egindako saiakerak ere.
Gero, noski, poema guztiak daude behin
eta berriro idatzita, irakurrita, zuzen-
duta... nahiz eta eskuizkribuan poema
desberdinak egon, bukaeran dena ber-
dintzen da.

**Oro har, nahiko poema soilak iruditu zaiz-
kit. Apaingarri gutxikoak, funtsezkora
doazenak. Hartu diot, adibidez, Jon Beni-
toren *Bulkada*-ren aire bat.**

Ohore bat da (barrez). Egia da poemotan

kentzeko joera ageri dela. Gero horrek
ekartzen du zailagoak direla ulertzeko,
baina jokoa ematen du iradokitzeko.

**Era berean, trikimailu gutxiko poemak
dira. Artifiziorik apenas dagoen.**

Poemak ez dira autokontzienteak. Poe-
ma bat idatzi aurretik, asko jota, diot:
“Saiatuko naiz ahapaldi bakoitza hiru
lerrokoa egiten”. Egiturari buruzko era-
bakiak hartzen ditut aurrez, izatekotan.
Gainontzean, gehiago nabil plazer este-
tikoaren bila, jakin nahirik zerk eragiten
didan zer bait. Modu batera idatzita da-
goen zer bait beste modu batera idazten
saiatzen naiz.

**Ezagutzen zintugun liburu hau argitaratu
aurretik ere. Hasieratik zara ITU bandako
kide. Zer topatu duzu han?**

Bilatutako kontua izan zen. Oinarrian,
bazegoen literaturzaletasuna bakarda-
dean bizitzetik atera nahi bat. Nahi edo
ez nahi, puntu batean literatura ere jar-
duera soziala da. Irakurtzea eta idaztea
gustatzen bazaizu, pentsatzen eta sen-
titzen duzuna kanporatu nahi baduzu,
zure maila bereko jendearekin elkarba-
natu nahi baduzu... ITU bezalako zer bait
sortzea ederra izan da. Lagun talde bat
gara, azkenean.

Eskola funtzioa ere izango du, noski.

Horixe baietz. Gero kontua da zer den
nahiko genukeena eta zer den erreality-
tea. Denboraren zati handiena aldizka-
riak kentzen digu, eta tarte gutxi uzten
digu beste kontuez hitz egiteko. Testuak
elkarbanatuz, whatsappetik eztabaida-
tuz... Nik uste badagoela elkar eragite
bat. Hala ere, ITU bandaren baitan oso
estilo desberdinak daude, pentsatzeko
moduak ere oso desberdinak dira. Ados-
tasun batzuetara iristen gara, baina ez
daukagu zertan.

**Bistakoa da hori. Lekore aldizkarian oso
tonu desberdinak sumatzen dira: bada-
go, batetik, editorialean eta abar ageri
den estilo satiriko-zirikatzaille bat; eta,
bestalde, antzematen da hizkera “luba-
kiar” bat ere. Liburu honetako poema ba-
tean ere ageri da Lubaki bandaren “ber-
tsio zombie bat” egiteko bilera bat.**

Bai, oso literalki. ITU banda sortu au-
rretik, izan zen huts egindako saiakera
bat. Euskalduna tabernan elkartu ginen
hainbat lagun. Erreferentziak ziren Lu-
baki eta Vladimir –ez dakit azken hori

bandatzat hartu ote daitekeen, baina Zaurutzen gauza batzuk egin zituzten, fanzinea eta abar-. Eta Susa ere bai, noski, oso garrantzitsua. Bai aldizkaria bera, bai argitaletxea. Susaren testu batzuetan ageri da tonu satiriko hori, futitzen dena apur bat guztiaz. Erreferentziatxo hori badago, eta tonu editoriala bada lotsagabea. Baina esandakoa, literatura ulertzeko modu desberdinak daude. Nik uste dut satirak, ironiak edota zinismoak balio dutela gauza batzuetarako. Balio dute gauza batzuk desprestigiartzeko, posizio hegemonikoak erridikulizatzeko, edo, are, min gehiago emateko. Balio dute indarrarekin jolasteko, indar posizio batzuk erakutsiz edo horiek apurtzen saiatuz. Baina idazkera horrekin ezin zara iritsi beste gauza batzuk eraikitza.

Eta ITU bandak zerbait eraiki nahi du, batez ere?

Ez dauka bokazio bakarra. Eraiki nahi du eta deseraiki nahi du. Literatur sistema guztietan bezala, hemen ere baditugu gure botere harremanak, bere agente hegemoniko eta ez hegemonikoekin. Baina oso sistema berria da hau, eta oso ahula, erraz txikitu daiteke aizkora batekin. Nik uste kontuz ibili behar dela. Gauza asko daude aldatzeko, baina beste asko ari dira aldatzen. Jendea ari da gauza berri eta interesgarriak egiten. Eta hori da bidea, gauzak egitea.

**Belaunaldi askok sortu ditu bere egitura propioak hemen. Zuei pasa zaizue hala-
korik burutik?**

Lekore aldizkaria gure kabuz ateratzen dugu. Liburuaren kasuan, Susakoek aukera eskaini zidaten, eta ez nuen bitan pentsatu -berriz ere onartuko nuke,

» “Satirak, ironiak edota zinismoak balio dute gauza batzuk desprestigiartzeko, posizio hegemonikoak erridikulizatzeko, edo, are, min gehiago emateko. Baina idazkera horrekin ezin zara iritsi beste gauza batzuk eraikitza”

» “Nahi edo ez nahi, puntu batean literatura ere jarduera soziala da. ITU bezalako zerbait sortzea ederra izan da. Lagun talde bat gara”

zalantzarik gabe-. Argitaletxe bat sortzeak zentzua izan dezake, ez da inola ere planteatzen ez dugun zerbait -duela gutxi sortu da, adibidez, Balea Zuria izeneko bat-. Baina galdetu behar da, zertarako? Tresna egokia izan daiteke momentuan ez badaukazu beste modurik zure ahotsa entzun dadin, edo iru-

ditzen zaizulako zure tokia ez dagoela orain arte sortutako egituretan.

Edota argitaletxe bat sortzeak, nola egiten den, eragin dezakeelako astinaldi literario bat, belaunaldi berri bat plazara ateraraziz.

Kontua hori da: ea elkartzen zaren jende batekin euskal literaturaren iraultza egiteko, edo elkartzen zaren egiteko zerbait gustatzen zaizuna. Eta hortik zerbait ateratzen bada ondo, eta bestela ere bai.

Esaidazu ze liburuk eragin dizun azkenaldian.

Liburua idatzi bitartean, asko eragin zidan Mari Luz Estebanen *Amaren heriotzak libreago egin ninduen* poema liburuak. Irakurri nituen, era berean, euskal ipuingintzako pare bat antologia, uste dut bat zela Mari Jose Olaziregik zuzendutako *Mende berrirako ipuinak*. Eta go-goan dut, beste bat aipatzearren, Mariasun Landaren *Festa aldameneko gelan* ere, Parisen girotua hura ere. Irakurri ahala pentsatzen nuen: zenbat denbora igaro den ordutik, eta gauza batzuk ze antzerakoak diren. Baina tira, horiez gain, beste asko esango nizkizuke.

Ba al daukazu ezer eskuartean?

Irakurtzen eta idazten ari naiz, nire kasa. Askatzailea izan da liburua idaztea, ze orain poesia beharrean beste gauza batzuk idazten ari naiz. Beti kosta izan zait fikzio bat idaztea, istorio bat kontatzea... Poemak noizbehinka idatz ditzakezu, baina, liburua bukatuta nuela, estreinakoz, udan oporretan izan naiz ipuinak idazten. Ez dakit ezer aterako den hortik, baina behingoz egin izanagatik oso gustura nago. ■

XABIER LETE.
ELURRA IKUSI DUT
Koldo Izagirreren
antologia bat

TIGRE BATEKIN BIZI
Harkaitz Cano
Maite Gurrutxaga

www.elkarargialetxea.eus

elkar